

นางรัตติยา อาริมิตร

โรงเรียนท่าเรือ “นิตยานุกุล”

อ. ท่าเรือ

จ. พระนครศรีอยุธยา

ความหมายของวรรณศิลป์

งานประพันธ์เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น โดยใช้ภาษาที่ไพเราะสละสลวย ผู้ประพันธ์จะถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ แนวคิด ทักษะ ความคิด ความเชื่อ ผ่านทางงานประพันธ์นั้น ๆ ผู้อ่านจะได้รับความสนุกสนาน ความเพลิดเพลินจากเนื้อเรื่อง ได้อารมณ์สุนทรีย์ จากถ้อยคำสำนวนโวหารที่ไพเราะสละสลวย ได้รับคุณค่าของบทประพันธ์ด้านวรรณศิลป์

วรรณศิลป์ จึงเป็นศิลปะในการแต่งหนังสือที่จะต้องตกแต่งถ้อยคำให้ไพเราะสละสลวย และทำให้ผู้อ่านเกิดความสะเทือนอารมณ์ การรู้จักพิจารณาคุณค่าของบทประพันธ์ที่อ่าน จะทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงวรรณคดีได้อย่างแท้จริง

๑. เสียงเสนาะ

ความงามของบทร้อยกรองนั้นมิได้มุ่งความไพเราะแก่ผู้อ่านเท่านั้น ต้องนึกถึงความไพเราะแก่ผู้ฟังด้วย นั่นคือต้องมีเสียงสัมผัส ทั้งสัมผัสสระ สัมผัสอักษร เสียงวรรณยุกต์ และมักมีการเลียนเสียงธรรมชาติ เมื่ออ่านแล้วจะเสนาะหู สิ่งที่ทำให้เสียงของคำประพันธ์เสนาะได้มีดังนี้

๑.๑ การใช้เสียงสัมผัส

รอนรอนสุริยะไฉ่	อัสดง
เรื่อยเรื่อยลับเมรุลง	คำแล้ว
รอนรอนจิตจำนง	นุชพี เพียงแม่
เรื่อยเรื่อยเรียมคอยแก้ว	กลับคล้ายเรียมเหลียว

(กาพย์ห่อเรือ – เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์)

คำประพันธ์นี้นอกจากจะไพเราะด้วยเสียงสัมผัสแล้ว ยังไพเราะด้วยเสียงสัมผัสในอีกด้วย ดังเช่นคำว่า ไฉ่ – อัส, ลง – แล้ว, นง – นุช และเล่นคำว่า รอนรอน – เรื่อยเรื่อย ซึ่งเป็นสัมผัสอักษร นอกจากนี้เสียงสัมผัสยังแสดงอารมณ์ความรู้สึกโศกเศร้าได้อย่างชัดเจน คำว่า รอนรอน ทำให้เห็น

ภาพดวงอาทิตย์ที่ใกล้จะตกเหมือนหัวใจที่รอนรอน เรื้อย เรื้อย แสดงอาการดวงอาทิตย์ที่ลับลงช้า ๆ เช่นเดียวกับการรอคอยที่ยาวนาน

๑.๒ การเล่นสัมผัสพยัญชนะ

“...พลงพระลอกงเมอ พิศพุ่มเสมอเหมือนฉัตร เป็นชนิดเนื่องนันต์ หลายเผ่าพรรณพฤษยา มีนนานา
ไม้แมก หมู่ตระแบกกระบาก มากกระเบากระเบียน ตะขบตะเคียนคุณแค สมอสมิ์แสมม่วงโมก ซาก
ซีกโศกสนสัก รวกโรกรักรังรง ปริกปริงปรังปรางปรู ลำแพนลำพูลำพัน...”

(ลิลิตตะเลงพ่าย – สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส)

คำประพันธ์นี้แสดงให้เห็นการเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ ในแต่ละวรรคจะมีคำที่มีเสียงคล้องจองทำให้เกิดเสียงที่กลมกลืนกัน เช่น พลง – พระ, พิศ – พุ่ม, เนือง – นันต์, พรรณ – พฤษยา, ไม้ – แมก, แบก – บาก, เบา – เบียน, เคียน – คุณ – แค, สมอ – สมิ์ – แสม, ม่วง – โมก, ซาก – ซีก, โศก – สน – สัก, รวก – โรก – รัก – รัง – รง, ปริก – ปริง – ปรัง – ปราง – ปรู, แพน – พู – พัน เป็นต้น

๑.๓ การเล่นคำ

แก้วเกาะกิ่งแก้วก่อ	กานน
เสียงพูดภาษาคน	คล้องเจ้า
โผผินโบกบินบน	ไปบอก หน่อขรา
ข่าวส่งตรงสู่แก้ว	เนตรผู้ตูดวิล

(สามกรุง – น.ม.ส.)

คำประพันธ์นี้เล่นคำว่า “แก้ว” คำว่า แก้ว คำแรกหมายถึง นกแก้ว แก้วคำที่สองเป็นชื่อต้นไม้ และแก้วคำสุดท้ายหมายถึง นางอันเป็นที่รักดังดวงตา

๑.๔ การเลียนเสียงธรรมชาติ

เกือบรุ่งฟุ้งกลั่นเกลี้ยง เพียงสุคนธ์
หึ่งหึ่งผึ่งเวียนวน ว่อนเกล้า
(โคลงนิราศเมืองสุพรรณ – สุนทรภู่)

คำประพันธ์นี้เป็นการเลียนเสียงการบินของผึ้ง ในคำว่า “หึ่ง หึ่ง” ซึ่งเป็นเสียงที่มีลักษณะทอดซ้ำ เว้นเวียนเหมือนการบินของผึ้ง ช่วยสร้างจินตนาการให้แก่ผู้อ่านให้คิดถึงการเคลื่อนไหวของผึ้ง

๒. ลีลาและจังหวะ

คุณสมบัติอย่างหนึ่งที่ทำให้ร้อยกรองมีความไพเราะ ทั้งช่วยสร้างภาพในจิต สร้างอารมณ์ และความรู้สึกแก่ผู้อ่าน ผู้แต่งบทกวีจะเลือกใช้คำให้เหมาะกับเหตุการณ์หรือบรรยากาศ เช่น ในช่วงโศกเศร้าก็ใช้ลีลาของถ้อยคำที่ดูราบเรียบเชื่องช้า แต่ถ้าเป็นบทรื่นเริงก็ใช้ลีลาของถ้อยคำที่สนุกสนานได้

๓. กวีโวหาร

ศิลปะการใช้ถ้อยคำเพื่อให้เกิดภาพพจน์ และทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพได้อย่างเด่นชัด บทร้อยกรองนั้นจัดว่าทรงคุณค่าทางวรรณศิลป์ กวีโวหารเกิดจากการเลือกใช้คำอย่างมีศิลปะ โดยมีการเปรียบเทียบในลักษณะต่างๆ